

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

УДК 341.342 (477)

В. П. Плавич

доктор філософських наук, кандидат юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права, завідувач
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У ВНУТРІШНЬОМУ ПРАВОПОРЯДКУ УКРАЇНИ

У статті запропоновано для розгляду концепції використання міжнародного права у внутрішньому правопорядку України в контексті примату міжнародного права. В ній також розглядаються форми взаємодії внутрішньодержавного і міжнародного права.

Ключові слова: внутрішньодержавне право, міжнародне право, концепція примату міжнародного права, механізм узгодження національного права з міжнародно-правовою системою.

Постановка проблеми. Процес асоціювання з ЄС потребує сьогодні від наукової спільноти виваженого і професійного розгляду, конструктивних, наближених до практики напрацювань. Беззаперечно, потрібно створити передумови для підготовки законодавчого поля щодо входження України до ЄС [1], адаптації законодавства України на сучасному етапі, гарантувати його відповідність законодавству Європейського Союзу. У цьому контексті ті є вкрай важливим дотримуватися принципів взаємодії національного та міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання норм міжнародного права у внутрішньому праві досліджується в працях М. Буроменського, В. Денисова, А. Дмитрієва, В. Євінтова, П. Мартиненка, Л. Тимченка та ін. Науково-теоретичним підґрунтям дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі загальної теорії права і теорії міжнародного права: М. І. Абдулаєва, Т. Ф. Аксуріна, С. С. Алексеєва, Є. М. Аметистова, І. І. Лукашука, Е. Г. Лук'янова, Л. А. Лунца, А. М. Колодія, Н. М. Оніщенко, В. П. Поповича, П. М. Рабіновича, Г. І. Фулей та ін.

Мета статті. Не претендуючи на висвітлення усіх означених проблемних питань, автор хоче зупинитися на деяких міркуваннях та поділитися

певними роздумами щодо використання міжнародного права у внутрішньодержавному правопорядку України, гармонізації національного права з міжнародними актами, що і є метою цієї статті.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в Україні, як і в минулому, робота з упорядкування нормативно-правових актів є слабкою і недостатньо ефективною. Це пояснюється тим, що правотворча практика носить неузгоджений, нестабільний характер. Нормативно-правова база є одним із основних засобів для вдалого управління державними справами і від ефективності законодавства залежить соціально-економічний розвиток та добробут громадян. Закон є ефективним та якісним, якщо він відповідає суспільним потребам і реально регулює суспільні відносини відповідно до поставленої при його прийнятті мети [2, с. 150–151].

В умовах глобалізації на зміну примату національного права фактично прийшов примат міжнародного права. Якщо раніше участь національних держав у формуванні міжнародного права була більш визначною, то в сучасних умовах державам частіше доводиться зважати на норми міжнародного права, що вже прийняті [3, с. 12]. В українському законодавстві питання співвідношення між національним і міжнародним правом певною мірою регулюється Конституцією 1996 року. Водночас, слід наголосити на тому, що в Конституції України йдеться не про міжнародне право в цілому, а лише про таке його джерело, як міжнародний договір. До того ж йдеться не про всі види міжнародного договору, а лише про такі договори, які потребують згоди на обов'язковість із боку Верховної Ради України. Між національним і міжнародним правом існують тісний взаємозв'язок і взаємодія. Міжнародне право акумулює досягнення національних систем права. За структурою міжнародне право наближається до їх структури (поділ на дві підсистеми — приватну і публічну, наявність галузей права — міжнародне економічне, космічне, повітряне, морське, гуманітарне тощо), що свідчить про вплив національного права на міжнародне право.

Кожна буква закону повинна відповідати духові справедливості, тобто духові права. Тоді у нашому суспільстві буде створено умови, що дадуть можливість людині здійснити її природні права, які сприятимуть формуванню суспільної правосвідомості гуманістичного характеру, що слугуватиме інтеграції українського суспільства до Європейського Союзу [4, с. 8].

Розбудова в Україні ринково орієнтованої економіки дасть змогу забезпечити членство в Європейському Союзі, яке, в свою чергу, сприятиме повномасштабній інтеграції економіки України в єдиний економічний простір Європи. Угода про партнерство і співробітництво між Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами в березні 1998 р. набула чинності для України, визначила напрями й поклала початок гармонізації законодавств. У подальшому більша кількість норм міжнародного права інкорпорується внутрішньодержавним правом [5, с. 84].

Таким чином, процес взаємодії міжнародного права з національним правом має істотний потенціал нормотворчого й інституціонального характеру для обох правових систем. Саме право вдосконалюється з появою та розширенням сфер його спільного регулювання. Система національного

права на сучасному етапі зазнає впливу міжнародного публічного права та міждержавних інтерпретаційних утворень.

Правові принципи співпраці між Україною та ЄС установлені, як вже згадувалося, Угодою про партнерство і співпрацю між Європейськими Співтовариствами, їхніми державами-членами та Україною, підписану 14 червня 1994 р. і ратифіковану Верховною Радою України 10 листопада 1994 р. У березні 1998 р. Угода про партнерство набула чинності. Згідно з п. 1, 2 ст. 51 Угоди зближення національного права з правом Європейського Союзу охоплює українське законодавство про митницю, про компанії, про банківську справу, бухгалтерський облік компаній і податки, інтелектуальну власність, охорону праці, фінансові послуги, правила конкуренції, навколишнє середовище, питання ядерної енергетики, транспорту тощо.

З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу Президент України своїм Указом від 11 червня 1998 р. затвердив Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу.

Україною, зокрема, затверджена Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, згідно з якою адаптація проводиться з метою забезпечення відповідності законодавства України зобов'язанням, що випливають з Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною, інших міжнародних договорів, які стосуються співробітництва нашої держави з Європейським Союзом. Зазначеною концепцією адаптація законодавства визначається як складова, інтегральна частина нормотворчої діяльності органів виконавчої влади.

Указом Президента України від 9 лютого 1999 р. «Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади» на Міністерство юстиції України покладено функції планування законопроектної роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, координації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади та контролю за цією діяльністю.

Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. була схвалена Програма інтеграції України до Європейського Союзу, яка має стати головним інструментом загальної стратегії на шляху інтеграції України до ЄС за всіма напрямками співпраці — правової, політичної, економічної, фінансової, торгівельної, соціальної, наукової, освітньої, культурної тощо. Оскільки зближення правової системи України з правом ЄС є необхідною передумовою економічного співробітництва, то Постановою Кабінету Міністрів від 16 серпня 1999 р. була затверджена Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Верховна Рада України, з ініціативи Президента України, 21 листопада 2002 р. схвалила Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [6]. Ця концепція стала основою Загальнодержавної програми адаптації законодавства, яка стала основоположним документом, що визначає механізм досягнення Україною відповідності до Копенгагенського і Мадридського критеріїв при вступі до Європейського Союзу. Цей механізм був спрямований на досягнення необхідного рівня адекватності правової системи України пра-

ву Європейського Союзу, що включає адаптацію законодавства, створення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, які є необхідними для ефективною правотворчості й правозастосування.

Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» був прийнятий Верховною Радою України 18 березня 2004 р. [7]. У Законі закріплюються положення, за якими державна політика України, що стосується адаптації законодавства, формується як складова частина правової реформи в Україні й спрямовується на забезпечення спільних підходів до нормотворчості, обов'язкового обліку вимог законодавства ЄС у процесі нормотворчості, підготовки кваліфікованих фахівців тощо. Програма адаптації є рамковим законом і не є власне програмою адаптації. Закон визначає порядок розробки і виконання програми, її складових та інституційного механізму [8, С. 242–243].

Такий комплекс нормативного забезпечення процесу адаптації українського законодавства до європейського права спрямований на здійснення подальшої правотворчої, правозастосовної діяльності органів державної законодавчої, виконавчої та судової влади. Однак це тільки частина тієї правової роботи щодо ефективного забезпечення загальнонаціональної програми з адаптації.

Узгодження внутрішньодержавного права з міжнародним відбувається як на нормотворчій стадії, так і на стадії реалізації права.

У різних країнах по-різному вирішують питання узгодження норм національного законодавства з нормами міжнародного права. Так, у Бельгії, Голландії, Франції, США, Швейцарії національне законодавство проголошує міжнародні договори частиною права країни. За конституціями цих країн міжнародні договори можуть діяти всередині країни, у сфері дії національного права. Наприклад, Конституція США передбачає, що «справжня Конституція й закони Сполучених Штатів, видані на її виконання, так само як і всі договори, які укладені або будуть укладені Сполученими Штатами, є вищими законами країни, і судді кожного штату зобов'язані їх виконувати, хоча б у Конституції й законах окремих штатів зустрічалися суперечні постанови» [9, с. 3–29].

Саме проголошення міжнародних договорів верховним правом країни — аж ніяк не гарантія від порушення міжнародних договорів. Необхідним є юридичний механізм виконання міжнародних договорів у національному законодавстві. При цьому суди повинні виносити рішення на основі міжнародного права у випадку непогодженості норм національного права з міжнародним правом. Особливо це стосується захисту прав людини й забезпечення міжнародного правопорядку.

На стадії нормотворчості внутрішньодержавні правові акти узгоджуються як з нормативними приписами системи міжнародного права в цілому, так і з конкретною нормою або групою норм міжнародного права. Національно-правові акти узгоджуються з міжнародними договорами, з міжнародними порядками, а також з актами міжнародних організацій. У свою чергу, внутрішньодержавні акти (джерела права) повинні узгоджуватися з

рішеннями Міжнародного Суду та його судовою практикою. Стосується це насамперед прав людини й суспільної безпеки. Вітчизняна судова практика намагалася сприйняти ідею узгодження внутрішньодержавного права з міжнародним, про що свідчить діяльність колишнього Комітету Конституційного Нагляду (далі — ККН) СРСР із захисту прав і свобод людини.

Тому на сучасному етапі цивілізаційного розвитку людства, якому властиві тенденції до його глобалізації, при визначенні змісту оптимального механізму правотворчості слід виходити з того, що остання може бути ефективною тільки тоді, коли сучасна країна буде брати активну участь у процесі створення міжнародного/міждержавного права безпосередньо, а не буде його пасивним реципієнтом. Крім того, питання самої рецепції слід вирішувати більш адекватно: 1) не дублювати норми, що містяться у міжнародних нормативних актах, що набули статусу частини національної правової системи у встановленому ним порядку, а відсилати до них, як до норм прямої дії, що вищі за юридичною силою, ніж будь-які, окрім конституційних, закони; 2) провадити своєчасну нормотивізацію положень загального характеру, що містяться в імплементованих міжнародних нормативно-правових актах на рівні загальних і спеціальних законів внутрішнього законодавства задля уникнення прогалин та колізій у національній правовій системі, що можуть виникнути внаслідок зазначеної вище рецепції норм міжнародного/міждержавного права.

Деякі автори вважають, що з точки зору методів нормоутворення, національне та міжнародне право є самостійними системами, а з точки зору правозастосування — вони тісно взаємопов'язані.

За загальним правилом, у державах, які розглядають міжнародне та внутрішньодержавне право як дві самостійні системи права, що не можуть одночасно регулювати одні й ті самі відносини, принципи й норми міжнародного права не можуть мати прямої дії. Вважається, що принципи й норми міжнародного права можуть регулювати внутрішньодержавні відносини, тільки отримавши статус принципів і норм внутрішньодержавного права. З цією метою, як правило, використовується метод, який в юридичній літературі не отримав загальноприйнятої назви. Цей метод полягає в тому, що принципи й норми міжнародного права можуть застосовуватися при врегулюванні відносин у межах держави лише після того, як вони будуть закріплені в акті національного законодавства. Питання про те, як розглядати цей процес — як процес правотворчості чи як зміну зовнішньої форми закріплення норми міжнародного права, — залишається невирішеним. Більшість вчених вважають, що в такому випадку відбувається процес «створення» принципу чи норми внутрішньодержавного права, в результаті якого, при врегулюванні внутрішньодержавних відносин, застосовується не принцип чи норма внутрішньодержавного права, які фактично повторюють зміст відповідних принципу (норми) міжнародного права. Представники другого із зазначених варіантів вирішення поставленого питання приходять до необхідності пояснення того, яким чином принцип (норма) міжнародного права може отримати формальне закріплення в акті певної держави і залишити при цьому статус принципу (норми) міжна-

родного права. В будь-якому випадку, незалежно від того, якої з цих концепцій дотримуватися, далі процес правозастосування йде за загальною моделлю. В юридичній літературі можна зустріти такі назви цього методу, як трансформація, рецепція, паралельна законотворчість, інкорпорація, адаптація, легітимація. Безперечно, відсутність єдності в термінології, позначення різними термінами одного й того ж процесу і навпаки — одним терміном різних процесів негативно впливають на розвиток юридичних досліджень із цього питання.

Стаття 55 Конституції Франції встановлює, що договори або угоди, належним чином ратифіковані або схвалені, мають силу, яка є вищою за юридичною силою за внутрішні закони. Крім цього, в преамбулі конституції проголошується, що Франція «вірна своїм традиціям, бере до уваги положення міжнародного публічного права» [10, с. 665]. Тим самим, конституція визначає відношення до міжнародних договорів і до інших джерел міжнародного права, визначаючи пріоритет перших і «беручи до уваги» інші. Відповідно до п. 1 ст. 96 Конституції Іспанії «законно укладені й офіційно опубліковані в Іспанії міжнародні договори становлять частину її внутрішнього законодавства» [11, с. 392]. Далі в цій статті вказується, що зміна або припинення дії цих договорів може відбуватися в порядку, зазначеному в договорах, або відповідно до загальних норм міжнародного права, тобто за допомогою норм внутрішнього законодавства цього зробити не можна, що ставить міжнародний договір над законом Іспанії [11, с. 355–357].

У ФРН, Італії, США, Фінляндії, Данії й деяких інших країн ратифікований договір (у тому числі ратифікований за участю парламенту) здобуває силу внутрішнього закону. Це приводить до його верховенства стосовно раніше прийнятих законів, але він може бути відмінений (змінений) прийнятим пізніше. Разом з тим, для зменшення можливого конфлікту між договором і внутрішнім законом судова практика в ряді країн, зокрема, ФРН і Італії, допускає скасування положень міжнародного договору згодом прийнятим законом тільки при допущенні, що при інкорпорації договору парламент мав намір порушити зобов'язання за договором, що, природно, завжди виключається.

У ряді країн міжнародний договір здобуває верховенство над внутрішнім правом. Вперше цей принцип відображався в Конституції Іспанії 1931 р., а чинна Конституція 1978 р. досить широко відтворює цей же принцип у п. 1 ст. 96. У Франції вказаний принцип був привнесений судовою практикою, зокрема, рішенням Касаційного суду в справі Жака Фабре, яким визнається пріоритет Римського договору стосовно французького законодавства (це ж було підтверджено в 1989 р. у рішенні Державної Ради в справі Ніколо).

У ряді випадків визначається примат міжнародного договору над конституцією. Зокрема п. 3 ст. 50 Австрійського Федерального конституційного закону від 10 листопада 1920 р. вимагає певної процесуальної форми [12, с. 52]. Подібне передбачено Конституцією Нідерландів.

Частина 1 ст. 9 Конституції України передбачає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України,

є частиною національного законодавства. Це положення дозволяє зробити висновок, що Україна дотримується моністичної концепції, оскільки міжнародні договори, відповідно до зазначеного конституційного положення, є частиною національного законодавства.

Цей висновок підтверджується Рішенням Конституційного Суду України від 9 липня 1998 р. № 12 — рп/98 у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних союзів з приводу офіційного тлумачення частини третьої ст. 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство»), відповідно до якого під терміном «законодавство» слід розуміти прийняті в рамках повноважень і відповідно до Конституції України і до законів України: закони України; чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; постанови Верховної Ради України; укази Президента України; декрети і постанови Кабінету Міністрів України.

Положення, відповідно до якого міжнародні договори є частиною національного законодавства, закріплене також Цивільним кодексом України (ч. 1 ст. 10), Сімейним кодексом (ч. 1 ст. 13) та рядом інших законів України.

Отже, в Україні діє принцип автоматичної інкорпорації міжнародних договорів. Тобто для того, щоб міжнародний договір став частиною національного законодавства, достатньо згоди Верховної Ради на його обов'язковість, і він набуває чинності в установленому законом порядку.

Однак усі зазначені положення не дозволяють дійти висновку про взаємодію норм національного і міжнародного права в системі національного законодавства України. В країнах, в яких міжнародні договори стають частиною національного законодавства автоматично в результаті надання відповідним державним владним органом згоди на їх обов'язковість (як це відбувається в Україні), є два варіанти вирішення даного питання: пріоритет надається нормам або міжнародного права, або внутрішньодержавного.

В Україні питання про дію міжнародних договорів регулюється Законом України «Про міжнародні договори» від 29 червня 2004 р. [13], згідно з ч. 2 ст. 19 якого, якщо міжнародним договором, що набрав чинності, встановлені інші правила, ніж передбачені у відповідному акті законодавства України, застосовуються правила міжнародного договору. Аналогічне положення було закріплене у Законі України «Про міжнародні договори» від 22 грудня 1993 р., що втратив силу після набуття чинності Законом України від 29 червня 2004 р.

Верховний Суд України у своїй практиці також дотримується принципу пріоритету норм міжнародних договорів. Так, наприклад, в узагальненні судової практики з вирішення спорів, що пов'язані із застосуванням законодавства про оподаткування суб'єктів підприємництва, використане положення, згідно з яким, якщо міжнародним договором України, ратифікованим Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, які закріплено в законах України про оподаткування, застосовуються правила міжнародного договору.

Надання згоди на обов'язковість принципів і норм міжнародного права відбувається шляхом видання того чи іншого акта правотворчості. На

думку автора, цей процес (процес надання згоди) не тільки за формою, а й за своїм змістом слід визнати правотворчим (або, якщо використовувати більш коректну термінологію — правозакріплюючим). Процес формування принципів і норм національного й міжнародного права відізняється на всіх своїх стадіях, але збігається в останній. Надання згоди на обов'язковість принципів і норм міжнародного права набуває як рис прямої правотворчості, так і рис закріплення норм права, що склалися в суспільних відносинах і набули закріплення з боку держави. Поєднання цих процесів, їх спільність із входженням принципів і норм міжнародного права до національної правової системи ми вбачаємо в тому, що, з одного боку, це є акт політичної волі держави, в результаті якого до правової системи входять норми, які породжують суспільні відносини, що до цього не мали ознаки повторюваності. З іншого боку, даний акт не є результатом творчості держави, ці принципи і норми формуються поза її волею (що зближує їх з нормами внутрішньодержавного права, процес формування яких відбувався на основі повторюваних суспільних відносин), держава лише дає згоду на їх обов'язковість для себе. Після надання такої згоди принципи й норми міжнародного права набувають усіх ознак принципів і норм внутрішньодержавного права, за єдиним винятком — контроль за їх дотриманням і виконанням здійснюють міжнародні судові установи та відповідні органи міжнародних організацій.

Отже, процес адаптації повинен охоплювати всю розгалужену систему національних нормативних правових актів і не оминати сферу їх застосування. Європейська інтеграція виявляється також неможливою за відсутності умов реформування адміністративних структур, що сприяють ефективному пристосуванню правового надбання Європейського співтовариства. Цей процес також ускладнюється тим, що стандарти ЄС (з огляду на зміст поняття «*acquis communautaire*») мають динамічний характер і відзначаються тенденцією до постійного розширення. Вагома роль національної та міжнародної правотворчості проявляється в тому, що вони: забезпечують стабільність і правопорядок у суспільстві за допомогою норм національного та міжнародного права; забезпечують правове регулювання всіх сфер життєдіяльності суспільства як всередині держави, так і на міжнародній арені; створюють соціально ефективне, дієве національне та міжнародне правове поле; визначають зміст суспільних відносин і правовий статус як державних, так і недержавних інститутів, громадян; забезпечують і гарантують процес взаємодії держав, міжнародних організацій та інших міжнародних інституцій на міжнародному рівні [14, с. 83].

Порівнюючи правові механізми взаємодії правових систем Ради Європи, Європейського Союзу з національними правовими системами, можна зробити висновок, що на поточному етапі формування та розвитку європейського правового простору обидва механізми взаємодії є об'єктивно необхідними через те, що вони сприяють гармонізації різних правових систем Європи та їх здатності взаємодіяти між собою.

Правовий механізм взаємодії права Європейського Союзу з національними правовими системами, з нашої точки зору, є ефективним, оскільки

він не просто сприяє зближенню, а й забезпечує інтернаціоналізацію правового регулювання, гармонізацію правових систем, їх збалансованість у межах відповідного правового простору.

Беручи до уваги положення статей 9, 18, 151 Конституції України, можна стверджувати, що в Україні здійснюється якісний перехід від доктрини «діалектичного дуалізму», що панувала в адміністративно-командній системі, до принципової відкритості стосовно міжнародного права на основі моністичної доктрини, характерної для більшості держав Ради Європи.

У зв'язку з цим постає закономірне питання про пряме застосування практики і прецедентного права Європейського Суду з прав людини. Також у літературі робиться висновок про те, що конвенційні норми повинні застосовуватися не тільки як власне норми, а й як комплексний правовий механізм без спеціальної на те згоди Верховної Ради України.

Висновки. Таким чином, система застосування міжнародного права у внутрішньому правопорядку України може засновуватися на таких принципах. По-перше, норми міжнародних договорів, введені в законодавство України ратифікаційним законом, отримують статус норм національного права та підлягають відповідному застосуванню. Однак не виключається пряме їх застосування, якщо не здійснена трансформація. По-друге, у разі колізії норм ратифікованого договору і норм національного права перші мають вищу юридичну силу. І, по-третє, забороняється вводити і застосовувати в українському праві договори, що суперечать Конституції України.

Ринкова економіка потребує від кожної країни узгодженості свого національного права з міжнародним, як і співробітництво у сфері економіки, науки, техніки. Повноваження суб'єктів права, що беруть участь у цих процесах, виходять далеко за межі національного права і держави.

За своєю правовою природою узгодження внутрішньодержавного (національного) права з міжнародним правом являє собою упорядкування національно-правових систем, виходячи із сутності права взагалі і загально визнаних загальнолюдських цінностей. Зокрема, узгодження внутрішньодержавної правової системи з міжнародною правовою системою передбачає узгодження не тільки норм права національної правової системи, а й узгодження у сферах правовідносин і правосвідомості.

Не викликає вже сумніву той факт, що життєво важливі для людства проблеми успішно вирішуються лише зусиллями багатьох країн і народів. Це свідчить про необхідність перегляду певних традиційних завдань, орієнтирів, цілей, які характеризують шлях розвитку людства. Небажання врахувати це, а також вплив ідей світового панування з позиції імперського розсуду перетворюють тенденцію трансформації глобальних проблем у глобальну кризу.

Важливо усвідомлювати, що ряд факторів життєво важливий для самого існування людського співтовариства, і серед них — пріоритет загальнолюдських цінностей щодо національних і суто місцевих. Звідси, зокрема, впливає і проблема пріоритету загально визначених принципів і норм міжнародного права над національними, внутрішньодержавними правовими системами. Філософське і політичне мислення ХХІ ст., що вимагає в

ім'я виживання людства примату загальнолюдських цінностей, природно висуває й ідею примату міжнародного права.

Утім, насамкінець, необхідно зазначити, що в кожній державі має бути створений досить чіткий механізм узгодження національного права з міжнародно-правовою системою. Річ у тім, що примат міжнародного права не може тлумачитися вельми прямолінійно в тому сенсі, що всі внутрішньо-державні норми знаходяться в «підкоренні» у норм міжнародного права. У цьому сенсі слід наголосити, що Конституція держави, яка втілює її суверенітет, не може автоматично бути «підкороною чи підпорядкованою» нормам міжнародного права, міжнародним договорам, що укладені державою з іншими членами світової спільноти. Зрозуміло, що означені проблеми вимагають сьогодні від наукового осередку ретельного вивчення, обговорення, толерантного дискутування з метою збереження людської цивілізації та утвердження ідеалів світового порядку.

Список літератури

1. Оніщенко Н. Співвідношення внутрішньодержавного і міжнародного права: наукові реалії сьогодення [Текст] / Н. Оніщенко // Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. — Х. : Право, 2015. — № 1 (80). — С. 29–36.
2. Плавич С. В. Удосконалення і розвиток законодавства України в умовах трансформації суспільства [Текст] / С. В. Плавич // Проблеми державотворення і правотворення в умовах модернізації України : Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених, присвяченої 20-й річниці незалежності України / Відп. ред. д-р політ. наук В. П. Горбатенко. — К. : Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2011. — 188 с.
3. Іванченко О. М. Співвідношення норм міжнародного і національного права : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави та права; історія політичних та правових вчень» / О. М. Іванченко. — Одеса, 2011. — 23 с.
4. Плавич В. П. Системна інтеграція України до Європейського Союзу [Текст] / В. П. Плавич // Юридична Україна. — 2004. — № 2 (14). — С. 3–12.
5. Денисов В. Н. Міжнародне право як складова частина правової системи України [Текст] / В. Н. Денисов // Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: Матеріали науково-практичної конференції. — К., 1998. — С. 82–85.
6. Про концепції загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Текст] : Закон України від 21 листопада 2002 року № 228-IV // Офіційний вісник України. — 2002. — № 50. — С. 8.
7. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Текст] : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 29. — Ст. 367.
8. Гармонізація конституційних систем з правом ЄС [Текст] / Укл. І. В. Кравчук, М. В. Парапан. — К. : Слово, 2005. — 320 с.
9. Конституция Соединенных Штатов Америки [Текст] // Конституции зарубежных государств: Учебное пособие. — М. : БЕК, 1999. — С. 3–29.
10. Конституция Французской Республики [Текст] // Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л. А. Окунькова. — М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. — С. 665–686.
11. Конституция Испании [Текст] // Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л. А. Окунькова. — М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. — С. 371–414.
12. Австрийская Республика. Конституция и законодательные акты [Текст] / Под ред. И. П. Ильинского. — М. : Прогресс, 1985. — 129 с.
13. Про міжнародні договори [Текст] : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV // Офіційний вісник України. — 2004. — № 35. — С. 11.

14. Чаплюк О. І. Онтологічні аспекти сутності національної та міжнародної правотворчості [Текст] / О. І. Чаплюк // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. — Вип. 56. — С. 78–83.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2016

В. П. Плавич

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра общеправовых дисциплин и международного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА ВО ВНУТРЕННЕМ ПРАВОПОРЯДКЕ УКРАИНЫ

Резюме

В статье предложены для рассмотрения концепции использования международного права во внутреннем правовом порядке Украины в контексте примата международного права. В ней также рассматриваются формы взаимодействия внутригосударственного и международного права.

Анализируется прямое влияние международного права на внутригосударственное, что осуществляется путем трансформации норм, содержащихся в конкретных международных договорах и, как правило, в международном праве. Ведущие мировые державы в процессе определения своего отношения к международному праву твердо стоят на позициях монизма, а некоторые государства традиционно придерживаются идеи дуализма.

Ключевые слова: внутригосударственное право, международное право, концепция примата международного права, механизм согласования национального права с международно-правовой системой.

V. P. Plavich

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of General Law Disciplines and International Law
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

APPLICATION OF INTERNATIONAL LAW IN DOMESTIC LEGAL ORDER OF UKRAINE

Summary

The article proposed for the consideration of the concept of the use of international law in domestic legal order of Ukraine in the context of the primacy of international law. It also covers forms of interaction between national and international law.

Analyzed of the direct effect of international law in the domestic, that is carried out by transforming the rules contained in certain international treaties and, as a rule in international law. The world's leading power in the process of defining their attitude to international law are firmly on the positions of monism, and some state traditionally hold the idea of dualism.

Key words: national law, international law, the concept of the primacy of international law, mechanism of coordination of national law with international legal system.